ilmiy-amaliy jurnal · ISSN 3093-8694

UDK 373.2:005.95/.96

Farxodova Maxliyobonu Xusanjon qizi,
Maktabgacha ta’lim tashkilotlari direktor va mutaxassislarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti doktoranti

MAKTABGACHA TA’LIM TASHKILOTLARI RAHBARLARINI TAYYORLASH JARAYONIDA BOSHQARUV KO‘NIKMALARINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK ASOSLARI

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlari rahbarlarini tayyorlash jarayonida boshqaruv ko‘nikmalarini shakllantirishning pedagogik va normativ-huquqiy asoslari tahlil qilingan. Rahbarlarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda kompetensiyaviy, tizimli, shaxsga yo‘naltirilgan, faoliyatga asoslangan va andragogik yondashuvlarning ahamiyati ochib berilgan. Shuningdek, strategik-tashkiliy, pedagogik-metodik, kommunikativ-ijtimoiy hamda liderlik kompetensiyalarini shakllantirish bosqichlari yoritilgan. Maktabgacha ta’limni xalqaro miqyosda tasniflashda ISCED tizimining o‘rni ko‘rib chiqilib, milliy ta’lim tizimida xalqaro tajribadan foydalanish imkoniyatlari asoslangan.

Kalit so‘zlar: maktabgacha ta’lim, boshqaruv ko‘nikmalari, rahbar kadrlar, kasbiy kompetensiya, pedagogik yondashuv, liderlik, malaka oshirish, ISCED xalqaro tasnifi.

ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ УПРАВЛЕНЧЕСКИХ НАВЫКОВ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ РУКОВОДИТЕЛЕЙ ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ

Аннотация. В статье анализируются педагогические и нормативно-правовые основы формирования управленческих навыков в процессе подготовки руководителей дошкольных образовательных организаций. Раскрывается значение компетентностного, системного, личностно-ориентированного, деятельностного и андрагогического подходов в развитии профессиональных компетенций руководителей. Рассматриваются основные этапы формирования стратегических, организационных, педагогических, коммуникативных и лидерских компетенций. Также освещается роль международной стандартной классификации образования ISCED в определении места дошкольного образования в системе непрерывного образования и обосновываются возможности применения международного опыта в национальной образовательной практике.

Ключевые слова: дошкольное образование, управленческие навыки, руководящие кадры, профессиональная компетентность, педагогические подходы, лидерство, повышение квалификации, классификация ISCED.

PEDAGOGICAL FOUNDATIONS OF DEVELOPING MANAGEMENT SKILLS IN THE TRAINING OF HEADS OF PRESCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS

Abstract. This article examines the pedagogical and regulatory foundations of developing management skills in the training of heads of preschool educational organizations. It highlights the importance of competency-based, systems-based, learner-centered, activity-based, and andragogical approaches to the development of professional compe-

tencies. The article discusses the key stages involved in developing strategic, organizational, pedagogical, communication, and leadership competencies. It also explores the role of the International Standard Classification of Education (ISCED) in identifying the place of early childhood education within the education system and considers opportunities for applying international experience in national educational practice.

Keywords: preschool education, management skills, educational leaders, professional competence, pedagogical approaches, leadership, professional development, ISCED classification.

KIRISH

Zamonaviy ta’lim tizimida maktabgacha ta’lim bolaning shaxs sifatida shakllanishi, intellektual salohiyati, ijtimoiy ko‘nikmalari va ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim bosqich hisoblanadi. Hayotning dastlabki yillarida bolaning kognitiv, emotsional va ijtimoiy rivojlanishi jadal kechishi sababli maktabgacha ta’lim tashkilotlarida ta’lim-tarbiya jarayonini samarali tashkil etish alohida ahamiyatga ega [1].

Maktabgacha ta’lim sifatini ta’minlash ko‘p jihatdan tashkilot rahbarining kasbiy tayyorgarligi, boshqaruv salohiyati, pedagogik dunyoqarashi va jamoani samarali boshqarish qobiliyatiga bog‘liq. Rahbar nafaqat tashkiliy-ma’muriy vazifalarni bajaruvchi, balki ta’lim-tarbiya jarayonini rivojlantiruvchi, pedagoglar faoliyatini muvofiqlashtiruvchi, ota-onalar bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yuvchi va tashkilotning strategik maqsadlarini belgilovchi yetakchi hisoblanadi.

Boshqaruv ko‘nikmalari rahbarning maqsadlarni belgilash, faoliyatni rejalashtirish, mavjud resurslardan oqilona foydalanish, xodimlarni rag‘batlantirish, qarorlar qabul qilish, nizolarni hal etish va natijalarni baholash qobiliyatlarini qamrab oladi. Ushbu ko‘nikmalarni shakllantirish izchil pedagogik jarayon bo‘lib, nazariy bilimlarni amaliy faoliyat bilan uyg‘unlashtirishni talab qiladi.

O‘zbekiston Respublikasida ta’lim sohasini rivojlantirish, maktabgacha ta’lim qamrovi va sifatini oshirish, rahbar hamda pedagog kadrlarning kasbiy salohiyatini yuksaltirishga alohida e’tibor qaratilmoqda. «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonun, «Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida»gi Qonun hamda maktabgacha ta’lim tizimini takomillashtirishga qaratilgan normativ-huquqiy hujjatlar mazkur yo‘nalishning muhim huquqiy asosini tashkil etadi [2; 3].

Shu nuqtayi nazardan, maktabgacha ta’lim tashkilotlari rahbarlarini tayyorlash jarayonida boshqaruv ko‘nikmalarini shakllantirishning pedagogik asoslarini o‘rganish, samarali yondashuvlarni aniqlash va ularni amaliyotga tatbiq etish dolzarb ilmiy-pedagogik vazifa hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi — maktabgacha ta’lim tashkilotlari rahbarlarini tayyorlash jarayonida boshqaruv ko‘nikmalarini shakllantirishning pedagogik asoslarini tahlil qilish va ularni rivojlantirishga doir ilmiy-amaliy tavsiyalarni asoslash.

Tadqiqot vazifalari rahbarlik faoliyatiga oid ilmiy qarashlarni tahlil qilish, boshqaruv kompetensiyalarining tarkibiy qismlarini aniqlash, ularni shakllantirishning pedagogik yondashuvlari va bosqichlarini yoritish hamda xalqaro tajribadan foydalanish imkoniyatlarini ko‘rib chiqishdan iborat.

MAVZU BO‘YICHA ADABIYOTLAR TAHLILI

Maktabgacha ta’lim tashkilotlari rahbarlarining boshqaruv ko‘nikmalarini shakllantirish masalasi menejment, pedagogika, psixologiya va kattalar ta’limi nazariyalari bilan uzviy bog‘liq.

R. L. Katz samarali boshqaruv faoliyatini texnik, insoniy munosabatlarga oid va konseptual ko‘nikmalar bilan izohlaydi [4]. Ushbu tasnif maktabgacha ta’lim tashkiloti rahbarining faoliyatini tahlil qilishda muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi. Rahbar tashkiliy jarayonlarni bilishi, jamoa bilan samarali muloqot qilishi va tashkilot faoliyatini yaxlit tizim sifatida ko‘ra olishi zarur.

H. Mintzberg boshqaruv faoliyatining amaliy xususiyatlarini o‘rganib, rahbarning axborot bilan ishlash, shaxslararo munosabatlarni yo‘lga qo‘yish va qarorlar qabul qilish bilan bog‘liq rollarini yoritadi [5]. Bu qarashlar maktabgacha ta’lim tashkilotlarida rahbarning kundalik vazifalarini, jumladan, pedagoglar faoliyatini muvofiqlashtirish, ota-onalar bilan hamkorlik qilish va mavjud muammolarga yechim topish jarayonlarini tushunishga yordam beradi.

D. Goleman emotsional intellektning yetakchilik va jamoani boshqarishdagi ahamiyatini ta’kidlaydi [6]. Rahbarning o‘z hissiyotlarini boshqarishi, boshqalarning holatini tushunishi, nizoli vaziyatlarda muvozanatni saqlashi va jamoada ijobiy psixologik muhit yaratishi boshqaruv samaradorligining muhim shartlaridan biridir.

M. S. Knowles tomonidan rivojlantirilgan andragogik yondashuv kattalarni o‘qitishda ularning hayotiy va kasbiy tajribasiga tayanish, mustaqilligi hamda amaliy ehtiyojlarini hisobga olish zarurligini asoslaydi [7]. Ushbu yondashuv rahbar kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish jarayonida ayniqsa muhimdir. Chunki tinglovchilarning tajribasi, vazifalari va kasbiy ehtiyojlari bir xil emas.

D. A. Kolbning tajribaviy o‘qitish nazariyasi bilimlarni amaliy tajriba, tahlil, nazariy umumlashtirish va qayta sinash orqali o‘zlashtirishga urg‘u beradi [8]. Mazkur yondashuvdan kelib chiqib, rahbarlarni tayyorlashda vaziyatli topshiriqlar, boshqaruv keyslarini tahlil qilish, amaliy loyihalar va refleksiv mashg‘ulotlardan foydalanish maqsadga muvofiq.

Xalqaro miqyosda maktabgacha ta’lim sifati va boshqaruviga oid masalalar UNESCO hamda Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (OECD) materiallarida ham yoritilgan [9; 10]. Ushbu manbalarda erta bolalik ta’limining sifati, pedagoglar malakasi, ta’lim muassasalari faoliyatini takomillashtirish va tizimli hamkorlikning ahamiyati ta’kidlanadi.

O‘zbekistonning normativ-huquqiy hujjatlari esa maktabgacha ta’lim tizimining tashkiliy-huquqiy asoslarini belgilaydi. Xususan, «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonun va «Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida»gi Qonun ta’lim faoliyatining

umumiy tamoyillari, ishtirokchilarning huquq va majburiyatlari hamda sohani tashkil etishning asosiy qoidalarini belgilashda muhim o‘rin tutadi [2; 3].

Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, samarali rahbar tayyorlashda boshqaruv nazariyasi, pedagogik texnologiyalar, psixologik yondashuvlar va kasbiy tajribani uyg‘unlashtirish zarur. Shu bilan birga, mazkur yondashuvlarni maktabgacha ta’lim tashkilotlarining o‘ziga xos ehtiyojlariga moslashtirish masalasi alohida e’tiborni talab qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot nazariy-tahliliy xarakterga ega bo‘lib, maktabgacha ta’lim tashkilotlari rahbarlarining boshqaruv ko‘nikmalarini shakllantirishga oid ilmiy manbalar, xalqaro yondashuvlar va normativ-huquqiy hujjatlarni o‘rganishga asoslandi.

Tadqiqot jarayonida quyidagi metodlardan foydalanish nazarda tutildi:

Nazariy tahlil va umumlashtirish. Boshqaruv, yetakchilik, kasbiy kompetensiya va kattalar ta’limiga oid ilmiy qarashlar o‘rganilib, umumiy xulosalar shakllantirildi.

Qiyosiy tahlil. Milliy ta’limga oid me’yoriy hujjatlar va xalqaro ta’lim yondashuvlari o‘rtasidagi mazmuniy bog‘liqlik ko‘rib chiqildi.

Tizimli yondashuv. Maktabgacha ta’lim tashkiloti o‘zaro bog‘liq tarkibiy qismlardan tashkil topgan yaxlit tizim sifatida talqin qilindi. Bunda rahbar, pedagoglar, tarbiyalanuvchilar, ota-onalar, moddiy resurslar va ta’lim muhiti o‘rtasidagi aloqalar hisobga olindi.

Kompetensiyaviy yondashuv. Rahbarning nazariy bilimlari, amaliy ko‘nikmalari, kasbiy munosabati va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini o‘zaro bog‘liq holda rivojlantirish masalasi tahlil qilindi.

Tasniflash va modellashtirish. Boshqaruv kompetensiyalarining asosiy yo‘nalishlari hamda ularni shakllantirish bosqichlari tizimlashtirildi.

Mazkur metodlar rahbarlarni tayyorlash jarayonining nazariy asoslarini aniqlash, kasbiy kompetensiyalar mazmunini yoritish va ularni rivojlantirishga doir amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qildi.

NATIJALAR

Tahlillar natijasida maktabgacha ta’lim tashkilotlari rahbarlarining boshqaruv ko‘nikmalarini shakllantirishda o‘zaro bog‘liq bir necha pedagogik yondashuv muhimligi aniqlandi.

Birinchidan, kompetensiyaviy yondashuv rahbarning bilimlarini amaliy faoliyatda qo‘llash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu yondashuv asosida rahbar vaziyatni tahlil qilish, muammolarni aniqlash, asoslangan qaror qabul qilish va natijalarni baholash ko‘nikmalarini egallaydi.

Ikkinchidan, tizimli yondashuv tashkilot faoliyatini o‘zaro bog‘liq jarayonlar majmuasi sifatida ko‘rib chiqishni nazarda tutadi. Rahbar ta’lim-tarbiya jarayoni, kadrlar salohiyati, moddiy-texnik resurslar, hujjatlar bilan ishlash va ota-onalar bilan hamkorlikni yagona boshqaruv tizimi doirasida muvofiqlashtirishi lozim.

Uchinchidan, shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv rahbarning individual xususiyatlari, kasbiy tajribasi, ehtiyojlari va rivojlanish imkoniyatlarini hisobga olishga asoslanadi. Bunda tayyorlash dasturlari barcha tinglovchilar uchun bir xil mazmunda tashkil etilishidan ko‘ra, ularning kasbiy ehtiyojlariga moslashtirilishi maqsadga muvofiq.

To‘rtinchidan, faoliyatga asoslangan yondashuv nazariy bilimlarni amaliy mashg‘ulotlar bilan mustahkamlashni nazarda tutadi. Boshqaruv vaziyatlarini modellashtirish, muammoli topshiriqlarni bajarish, pedagogik kengash faoliyatini rejalashtirish va jamoaviy qarorlar ishlab chiqish rahbarlik ko‘nikmalarining rivojlanishiga yordam beradi.

Beshinchidan, andragogik yondashuv rahbar kadrlarni tayyorlashda kattalarning mustaqilligi, kasbiy tajribasi va amaliy ehtiyojlarini hisobga olish imkonini beradi. Mazkur yondashuv tinglovchilarni o‘quv jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirishni taqozo etadi.

Tahlil asosida maktabgacha ta’lim tashkilotlari rahbarlarida shakllantirilishi lozim bo‘lgan asosiy kompetensiyalar quyidagicha tizimlashtirildi.

Strategik-tashkiliy kompetensiya. Tashkilot faoliyatining maqsad va ustuvor yo‘nalishlarini belgilash, istiqbolli rejalar tuzish, resurslarni taqsimlash, vazifalarni muvofiqlashtirish hamda faoliyat natijalarini nazorat qilishni qamrab oladi.

Pedagogik-metodik kompetensiya. Ta’lim-tarbiya jarayonining sifatini ta’minlash, pedagoglarga metodik yordam ko‘rsatish, ilg‘or pedagogik tajribalarni o‘rganish va samarali innovatsiyalarni joriy etish bilan bog‘liq.

Kommunikativ-ijtimoiy kompetensiya. Pedagoglar, ota-onalar va boshqa hamkorlar bilan samarali muloqot o‘rnatish, jamoada sog‘lom psixologik muhitni shakllantirish, kelishmovchiliklarni konstruktiv hal etish ko‘nikmalarini o‘z ichiga oladi.

Liderlik va shaxsiy kompetensiya. Tashabbuskorlik, mas’uliyat, mustaqil qaror qabul qilish, jamoani umumiy maqsad sari yo‘naltirish, o‘z faoliyatini tanqidiy baholash va uzluksiz kasbiy rivojlanishga intilish bilan tavsiflanadi.

Raqamli boshqaruv kompetensiyasi. Elektron hujjat aylanishi, raqamli aloqa vositalari, axborot resurslari va ma’lumotlar asosida qaror qabul qilish imkoniyatlaridan oqilona foydalanishni nazarda tutadi. Ushbu kompetensiya zamonaviy boshqaruv jarayonlarining samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Rahbarlik kompetensiyalarini shakllantirish jarayoni izchil va bosqichma-bosqich tashkil etilishi lozim. Bunda quyidagi bosqichlar maqsadga muvofiq hisoblanadi:

Diagnostik bosqich — rahbarning mavjud bilimlari, ko‘nikmalari, kasbiy ehtiyojlari va rivojlanish yo‘nalishlarini aniqlash.

Motivatsion bosqich — kasbiy o‘sishga qiziqish uyg‘otish, o‘z faoliyatini takomillashtirishga ichki ehtiyojni rivojlantirish.

Nazariy-amaliy bosqich — boshqaruvga oid bilimlarni o‘zlashtirish va ularni amaliy topshiriqlar orqali mustahkamlash.

Refleksiv-baholash bosqichi — o‘z faoliyatini tahlil qilish, erishilgan natijalarni baholash va mavjud kamchiliklarni aniqlash.

Rivojlantiruvchi bosqich — individual kasbiy rivojlanish rejasini ishlab chiqish va yangi ko‘nikmalarni amaliyotda muntazam takomillashtirish.

Ushbu bosqichlarning o‘zaro izchil bog‘lanishi rahbarlarning kasbiy rivojlanishini tizimli tashkil etishga imkon beradi. Bunda baholash faqat yakuniy natijani aniqlash bilan cheklanmasdan, o‘quv jarayonining barcha bosqichlarida amalga oshirilishi zarur.

Maktabgacha ta’lim rahbarlarini tayyorlashda xalqaro tasnif va tajribadan foydalanish ham muhim yo‘nalish hisoblanadi. UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan Ta’limning xalqaro standart tasnifi — ISCED 2011 ta’lim dasturlari va darajalarini xalqaro mezonlar asosida tavsiflashga xizmat qiladi. Ushbu tasnifda erta bolalik ta’limi ISCED 0 darajasi bilan bog‘langan [11; 12]. Biroq ISCED ta’lim dasturlari va darajalarini tasniflash vositasi bo‘lib, maktabgacha ta’lim tashkiloti rahbarining aniq lavozim talablari yoki majburiy ma’lumot darajasini o‘z-o‘zidan belgilamaydi. Bunday talablar milliy qonunchilik va tegishli kasbiy-me’yoriy hujjatlar asosida aniqlanadi.

MUHOKAMA

Tadqiqot doirasida amalga oshirilgan nazariy tahlil maktabgacha ta’lim tashkilotlari rahbarlarini tayyorlash jarayonida boshqaruv ko‘nikmalarini rivojlantirish faqat ma’muriy bilimlarni o‘zlashtirish bilan cheklanmasligini ko‘rsatadi. Samarali rahbar tashkilot faoliyatini rejalashtirish bilan birga, inson resurslarini boshqarish, pedagogik jarayon sifatini ta’minlash va jamoada hamkorlik muhitini yaratish qobiliyatiga ham ega bo‘lishi lozim.

R. L. Katzning boshqaruv ko‘nikmalariga oid qarashlari rahbarning texnik, insoniy va konseptual salohiyatini uyg‘un rivojlantirish zarurligini ko‘rsatadi [4]. Maktabgacha ta’lim tashkilotida bu ko‘nikmalar hujjatlar bilan ishlash, xodimlar bilan samarali muloqot qilish va tashkilot rivojlanishining istiqbollarini belgilashda namoyon bo‘ladi.

H. Mintzbergning boshqaruv rollariga oid qarashlari rahbar faoliyatida axborot almashinuvi, muvofiqlashtirish va qaror qabul qilish jarayonlarining o‘zaro bog‘liqligini asoslashga yordam beradi [5]. Shu sababli rahbarlarni tayyorlash dasturlarida real boshqaruv vaziyatlarini tahlil qilish, muammoli holatlarni hal etish va jamoaviy qarorlar qabul qilishga doir mashg‘ulotlarga alohida o‘rin berish kerak.

D. Goleman ta’kidlagan emotsional intellekt tamoyillari esa rahbarning o‘z hissiyotlarini boshqarishi, jamoa a’zolarining ehtiyojlarini tushunishi va nizolarni oqilona hal etishida muhimdir [6]. Maktabgacha ta’lim tashkilotlarida bolalar, ota-onalar va pedagoglar manfaatlari o‘zaro chambarchas bog‘langanligi sababli rahbarning kommunikativ va emotsional kompetensiyalari alohida ahamiyat kasb etadi.

Rahbar kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirishda an’anaviy ma’ruza mashg‘ulotlarining o‘zi yetarli bo‘lmasligi mumkin. M. S. Knowles va D. A.

Kolbning qarashlaridan kelib chiqib, o‘quv jarayoniga muammoli vaziyatlar, amaliy loyihalar, tajriba almashish, mustaqil tahlil va refleksiv topshiriqlarni kiritish maqsadga muvofiq [7; 8]. Bunday yondashuv nazariy bilimlarni real kasbiy vazifalar bilan bog‘lashga yordam beradi.

Boshqaruv ko‘nikmalarini baholashda ham kompleks yondashuv talab etiladi. Faqat test natijalari yoki nazariy savollarga berilgan javoblar rahbarning amaliy salohiyatini to‘liq aks ettirmaydi. Shu bois bilimlarni baholash bilan birga, amaliy topshiriqlarni bajarish, boshqaruv vaziyatlarini tahlil qilish, jamoaviy muloqot va mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini ham hisobga olish lozim.

Xalqaro tajribani o‘rganishda uni milliy ta’lim tizimiga bevosita ko‘chirish emas, balki mahalliy sharoit, normativ-huquqiy talablar va maktabgacha ta’lim tashkilotlarining ehtiyojlariga moslashtirish muhim. ISCED tasnifi ta’lim bosqichlarini xalqaro miqyosda qiyoslash imkonini bersa-da, rahbar kadrlarning kasbiy tayyorgarligi va lavozimga qo‘yiladigan talablarni belgilashda milliy me’yoriy hujjatlar ustuvor ahamiyatga ega.

Shuni ta’kidlash kerakki, mazkur maqola nazariy manbalar va hujjatlar tahliliga asoslangan. Unda empirik so‘rovnoma, tajriba-sinov yoki statistik natijalar keltirilmagan. Shu sababli bayon etilgan xulosalar rahbarlarni tayyorlash tizimini takomillashtirish uchun nazariy asos va amaliy yo‘nalishlarni belgilashga xizmat qiladi. Taklif etilgan yondashuvlarning samaradorligini keyingi tadqiqotlarda tajriba-sinov ishlari orqali tekshirish mumkin.

XULOSA

Maktabgacha ta’lim tashkilotlari rahbarlarini tayyorlash jarayonida boshqaruv ko‘nikmalarini shakllantirish ta’lim sifati va tashkilot faoliyati samaradorligini oshirishga xizmat qiladigan muhim pedagogik jarayondir. Ushbu jarayon rahbarning nazariy bilimlarini, amaliy ko‘nikmalarini, shaxsiy sifatlarini va kasbiy mas’uliyatini o‘zaro uyg‘un rivojlantirishni talab qiladi.

Tahlillar asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

Birinchidan, rahbarlarni tayyorlash jarayonida kompetensiyaviy, tizimli, shaxsga yo‘naltirilgan, faoliyatga asoslangan va andragogik yondashuvlardan o‘zaro uyg‘un foydalanish zarur.

Ikkinchidan, strategik-tashkiliy, pedagogik-metodik, kommunikativ-ijtimoiy, liderlik va raqamli boshqaruv kompetensiyalari maktabgacha ta’lim tashkilotlari rahbarlarining kasbiy tayyorgarligida muhim o‘rin tutadi.

Uchinchidan, boshqaruv ko‘nikmalarini shakllantirish diagnostika, motivatsiya, nazariy-amaliy tayyorgarlik, refleksiya va uzluksiz rivojlanish bosqichlari asosida tashkil etilishi maqsadga muvofiq.

To‘rtinchidan, rahbarlarning amaliy tayyorgarligini oshirish uchun boshqaruv keyslaridan, muammoli vaziyatlar tahlilidan, amaliy loyihalardan va tajriba almashish shakllaridan keng foydalanish lozim.

Beshinchidan, xalqaro tajribani o‘rganish va ISCED tasnifidan foydalanish milliy ta’lim tizimini xalqaro mezonlar bilan qiyoslashga yordam beradi. Biroq

rahbarlarning lavozim talablari va kasbiy tayyorgarligiga oid xulosalar amaldagi milliy qonunchilik hamda tegishli normativ hujjatlarga tayangan holda chiqarilishi zarur.

Umuman olganda, maktabgacha ta’lim tashkilotlari rahbarlarining boshqaruv salohiyatini rivojlantirish uzluksiz kasbiy ta’lim, amaliy tayyorgarlik, samarali baholash va individual rivojlanish mexanizmlarini o‘zaro uyg‘unlashtirish orqali ta’minlanadi. Mazkur yo‘nalishdagi izchil ishlar maktabgacha ta’lim tashkilotlarida samarali boshqaruv muhitini yaratish va ta’lim-tarbiya sifatini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shonkoff J. P., Phillips D. A. From Neurons to Neighborhoods: The Science of Early Childhood Development. — Washington, DC: National Academy Press, 2000.
2. O‘zbekiston Respublikasining «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonuni. 2020-yil 23-sentabr, O‘RQ-637-son.
3. O‘zbekiston Respublikasining «Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida»gi Qonuni. 2019-yil 16-dekabr, O‘RQ-595-son.
4. Katz R. L. Skills of an Effective Administrator // Harvard Business Review. — 1974. — Vol. 52, No. 5.
5. Mintzberg H. The Nature of Managerial Work. — New York: Harper & Row, 1973.
6. Goleman D. Emotional Intelligence. — New York: Bantam Books, 1995.
7. Knowles M. S. The Adult Learner: A Neglected Species. — Houston: Gulf Publishing, 1973.
8. Kolb D. A. Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development. — Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1984.
9. OECD. Starting Strong V: Transitions from Early Childhood Education and Care to Primary Education. — Paris: OECD Publishing, 2017.
10. European Commission/EACEA/Eurydice. Key Data on Early Childhood Education and Care in Europe. — Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019.
11. UNESCO Institute for Statistics. International Standard Classification of Education: ISCED 2011. — Montreal: UNESCO Institute for Statistics, 2012.
12. UNESCO Institute for Statistics. ISCED 2011 Operational Manual: Guidelines for Classifying National Education Programmes and Related Qualifications. — Montreal: UNESCO Institute for Statistics, 2015.